

Nr 14.

Ankom till Riksdagens kansli den 29 april 1913 kl. 1,30 e. m.

Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 14, i anledning av herr Lindhagens motion, nr 222, om avfattningen av kamrarnas protokoll m. m.

I en inom Andra kammaren avgiven och till utskottet hänvisad motion, nr 222, har herr *Lindhagen* hemställt, att Riksdagen eller, där kammare äger ensam besluta, kamrarna var för sig måtte: *Motionen.*

1:o) förklara, att kamrarnas protokoll beträffande väckta motioner böra återgiva förhandlingarna sådana de verkligen ägt rum och motioner således upptagas i den ordning, de blivit väckta;

2:o) besluta, att alla motioner skola tryckas särskilt var för sig och ej flera sammanföras i ett häfte;

3:o) besluta antingen att i samtliga utskottsbetänkanden, som behandla väckt motion, denna skall i sin helhet intagas i betänkandet eller ock att i alla dylika fall motionen skall bifogas betänkandet som bilaga.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Angående yrkandet i 1:o) av förevarande motion får utskottet anföra, att utskottet ej anser kravet på att väckta motioner i kamrarnas protokoll upptagas i den ordning, de inom kamrarna avlämnats, vara av så stor betydelse, att ej en omgruppering av de vid ett sammanträde inom en kammare avgivna motionerna bör kunna företagas, därest detta ur andra synpunkter kan anses medföra avsevärda fördelar. Så är förhål-

*Utskottets
yttrande.*

landet i de fall, då, för att nedbringa tryckningskostnaderna, motioner, som hänvisats till ett och samma utskott, sammanföras i ett häfte.

För bedömande av de i 2:o) och 3:o) av motionen framförda spörsmål och för att utröna, vilka kostnader ett realiserande av motionärens önskemål i dessa punkter skulle medföra, har utskottet av föreståndaren för Riksdagens tryckeriexpedition filosofie kandidaten J. P. Velander begärt yttrande, som i bilaga medföljer utskottets utlåtande. Av den sålunda verkställda utredningen framgår, att det skulle medföra en kostnadsökning av omkring 4,500 kronor per riksdag, om motionerna skulle tryckas var för sig och sålunda ej sammanföras i häften, som hittills i allmänhet skett. Detta synes utskottet vara en för stor utgift i förhållande till de fördelar, som motionären anser skulle följa med den föreslagna åtgärden. Det huvudsakliga syftet med densamma kan enligt utskottets mening vinnas för avsevärt mindre kostnader, genom att motionerna visserligen sammanföras i häften, men tryckningen dock verkställas så, att varje motion börjar på en ny högersida i motionshäftet. Man undviker då att handskas med och hålla reda på lösa blad i större utsträckning än som är nödvändigt, men den, som så önskar, kan särskilja den motion, han för tillfället behöver, utan att nödgas defektera andra motioner, som ingå i samma häfte. Vilka motioner som innehållas i ett häfte, utrönes med lätthet, då nederst på första sidan av varje häfte finnes angivet numren på desamma.

Vad slutligen det i 3:o) av motionen gjorda yrkandet beträffar, får utskottet erinra om, att för att nedbringa de oroväckande höga kostnaderna för riksdagstrycket de flesta utskotten under de senare åren i största möjliga utsträckning undvikit att i sina utlåtanden omtrycka motiveringarna till de propositioner och motioner, som utlåtandena röra. I stället har, där så ansetts erforderligt eller lämpligt, propositionen eller motionen vidhäftats intill utlåtandet. Men även härutinnan ha under de senaste riksdagarna betydande inskränkningar gjorts. Genom dessa åtgärder ha högst avsevärda besparingar i trycknings- och andra kostnader kunnat vinnas. Utskottet har därför icke ansett sig kunna förorda en återgång till förut i dessa avseenden rådande förhållanden, utan håller före, att det fortfarande bör överlämnas åt utskotten att i varje särskilt fall härvidlag förfara på sätt, som de anse lämpligt. Har emellertid ett utskott ej ansett sig behöva i utlåtande införa eller vid detsamma foga proposition eller motion, som utlåtandet avser, bör dock,

såsom nu är fallet, tillräckligt antal exemplar av propositionen eller motionen finnas för riksdagsmännens räkning hos kamrarnas vaktmästare tillgängliga.

På grund av vad ovan anförts får utskottet hemställa,

1:o) att Andra kammaren med anledning av den under 2:o) i herr Lindhagens motion nr 222 gjorda hemställan för sin del måtte besluta, att då flera motioner vid tryckningen sammanföras i ett häfte, varje motion skall börja på en ny högersida i häftet;

2:o) att de under 1:o) och 3:o) i herr Lindhagens motion nr 222 gjorda yrkanden ej må till någon Andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 29 april 1913.

På utskottets vägnar:

ERNST LILJEDAHL.

Vid detta ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit: herrar Liljedahl, Ingvarsson, Andersson i Höckerum, Sandstedt, Torgén, Engqvist, Edbom, Isaksson, Borggren och Söderbom.

Reservation

av herrar *Ingvarsson*, *Edbom* och *Borggren*, som yrkat,

att Andra kammaren för sin del måtte bifalla de i 1:o) och 2:o) av herr Lindhagens motion nr 222 gjorda yrkanden.

Bilaga

Till Andra kammarens femte tillfälliga utskott.

Av utskottets ärade ordförande anmodad att göra en utredning av de kostnader och olägenheter, eventuellt även fördelar, som skulle följa av ett bifall till herr Lindhagens motion nr 222, får jag värdsamt meddela följande.

Av gammalt ha smärre motioner, liksom ock skrivelser samt delvis även kungl. propositioner och utskottsutlåtanden sammanförts i häften. Antagligen har därvid mera avseende fästs vid tekniska förhållanden än vid kostnaden. Man har funnit det onaturligt att sönderskära papperet och verkställa tryckningen av helt små tryckalster vart för sig och har därför, när ej nödtvång förelegat, hållit sig till tryckning i hela tryckark. Därtill har utan tvivel bidragit, att arkdelar måste, för att vid inbindning kunna trådhäftas, sammanklistras, vilket åter, om dylika arkdelar förekomma i stort antal, leder till att bandryggen blir oproportionerligt tjock eller bred. Emellertid ha, åtminstone i senare tider, de flesta motioner på ett ark eller däröver fått bilda särskilda häften, och särskild omsorg har nedlagts på att få småmotionerna lämpligt uppdelade i tryckark, alldenstund kostnaden för tre motioner å exempelvis 3 + 2 + 3 sidor, tryckta var för sig, skulle bli mer än dubbelt så stor som då de sammanslås till ett tryckark. Olägenheten av att motioner, som gå till olika utskott, sammanföras och vid inbindning för utskottets räkning av ett häfte sålunda kan förbrukas ett femtiotal exemplar, rent undantagsvis ett hundratal, utöver det vanliga har jag lyckats förebygga genom en anhållan till kamrarnes sekreterare att å motionerna få påtecknat, vilket utskott som skulle behandla dem — detta till vägledning för tryckeriexpeditionen i de fall, då ej motionens rubrik vore vägledning nog. Åtgärden att sammanföra de vid samma plenum väckta, till samma utskott hänförliga motionerna i nummerföljd — viddagen på mera inflytelserikt initiativ och mig veterligt ej anbefalld av herrar kanslideputerade — har ytterligare verkat i samma riktning. Någon defektering av riksdagstrycket i följd av sammanföringen i häften torde vara ytterst sällsynt. (Att försäljning av en eller annan proposition eller motion måste avbrytas, då därför avsedda exemplar, oftast överupplaga, tagit slut, har tydligen helt andra orsaker, och massrekvisition av motioner utan tillsägelse före tryckningen har endast undantagsvis förekommit och av en enskild riksdagsman.)

Frågan om lämpligheten av småmotioners sammanförande i häften torde därför kunna begränsas till dels kostnadsfrågan, dels den rent individuella frågan, om det är lättare att hålla reda på ett större antal småpapper, än ett färre antal

häften med samma innehåll. Till upplysning meddelas, att för år 1912 skulle 115 häften motioner uppdelats i 442 nummer, 78 skrivelsehäften i 273 nummer och av utskottsutlåtandena 143 häften från endast stats- och jordbruksutskotten i 243 nummer.

Kostnadsberäkningen för motionernas särtryckning har jag i samarbete med assistenten vid tryckeriexpeditionen, E. Risling, gjort för *januari—mars i år*. Den har därigenom blivit mera i enlighet med *nu* rådande förhållanden, men å andra sidan mindre fullständig, än om den gällt t. ex. hela 1912 års riksdag. Kostnaden för sättning och tryckning (oberäknat korrigerings och övertid) av 181 häften med 393 motioner utgör 9,578 kr. Tryckta var för sig skulle de kostat 12,014 kronor eller 2,436 kr. mera i sättning och tryckning. Men härtill bör läggas 294 kr. för papper och 851 kr. för ökning i bokbinderiarvode, varigenom skillnaden stiger till 3,581 kr. Efter den 1 april väcktes i fjor 66 st. motioner, men i år ha på blott 14 dagar väckts 63 motioner, och redan antecknade propositioner torde föranleda ytterligare motioner i så stort antal, att nämnda kostnadssumma 3,581 kr. behöver ökas med minst 25 % eller omkring 900 kr.

Hänsyn är här tagen *endast till motionerna*. Men om motionärens farhåga för att ämbetsverks och kommittéers rekvisitioner skola defektera riksdagstrycket har någon grund, så måste detta i minst lika grad gälla Riksdagens skrivelser, vilka såsom innehållande Riksdagens beslut ofta rekvireras: fördelningen av ovan nämnda 78 häften i 273 nummer, tryckta vart för sig, skulle efter omfånget att döma medfört en ökad kostnad av omkring 3,000 kronor för 1912 års riksdag. Någon detaljberäkning härav har dock ej medhunnits.

I motionen nr 222 begäres slutligen, att motionerna skola antingen intagas i betänkandena eller ock bifogas som bilagor. Av dessa två alternativ är det senare billigast. Vi ha beräknat, att kostnaden för detsamma, tillämpat på de i januari—mars i år tryckta *motionerna* skulle blivit: tryckning 1,365 kr., ökad papperskostnad 537 kr. och vidhäftning 1,095 kr., summa 2,997 kronor. Men därutöver måste tillkomma för ökat utrymme till och besvär med förvaringen av vidhäftningsupplagorna några hundra kronor, varjämte det bleve omöjligt att medhinna häftningen av riksdagsupplagan på den nu ytterst knappt tillmätta tiden. Tryckningen av utskottsutlåtandena måste då avslutas tidigare än nu, och ökningen komme nästan uteslutande på övertid med därav vållad betydande kostnad.

I nära samband med frågan om motionernas avtryckning eller vidhäftning står de kungl. propositionernas behandling i samma avseenden. Vad motionären säger därom bekräftas ej av erfarenheten inom tryckeriexpeditionen. Till och med år 1909 anlätades vidhäftning av statsverkspropositionen ej ens i fråga om alla huvudtitlarna, utan för några av dem inrycktes motiveringen från statsverkspropositionen i själva utlåtandena. Från och med år 1910 blev vidhäftning av större propositioner och motioner regel. Men med huvudtitlarnes utsvällning i omfång blev det med en huvudtitel sammanhäftade utlåtandet nästan omöjligt att hantera, och så beslöto herrar kanslideputerade att försöksvis var huvudtitel i stället för att vidhäftas blott skulle i nödigt antal exemplar tillhandahållas de kammarledamöter, som önskade exemplar därav, och ett tillkännagivande härav

åsattes varje exemplar av utlåtandets riksdagsupplaga. Det visade sig då, att blott några få exemplar uttogos hos vaktmästarne, så t. ex. av fjärde huvudtiteln blott 4 exemplar, om mig lämnad uppgift är riktig. Av åttonde huvudtiteln uttogos visst i båda kamrarna sammanlagt omkring 20 exemplar. Klarligen visade det sig alltså, att endast några få riksdagsmän hade behov av den vidhäftning i 550 ex., som förut förekommit, och denna har därför alltmera inskränkts. Vid innevarande riksdag har ej något påpekande av att exemplar funnits att tillgå ansetts behöfligt rörande huvudtitlarne, då ju förhållandet är tillräckligt känt.

Ovan angavs kostnaden för vidhäftning av de i januari—mars i år tryckta motionerna till 2,997 kr., vartill skulle komma 25 % för motioner som tryckas efter den 1 april med 750 kr. + några hundra kronor för extra besvär + en betydande indirekt kostnad för utlåtandens tryckning på övertid. Men dessa summor avse blott *motionerna*. Skulle de kungl. propositionerna behandlas på samma sätt, komme enligt en för 1912 års riksdag gjord beräkning propositioners och motioners vidhäftning att uppgå till följande belopp:

tryckningskostnad för 1,480 ark i 550 ex.	över	5,900 kr.
papperskostnad för d:o		3,546 kr.
falsnings- och häftningskostnad för d:o		4,070 kr.
		<hr/>
	Summa kr.	13,516 kr.

Som vid innevarande riksdag endast i ett par fall vidhäftning förekommit (och då av för ändamålet särskilt tryckta motioner), kan sägas, att genom vidhäftningens genomförande i här ovan beräknat omfång åtminstone 13,000 kr. mera än nu skulle offras på densamma.

Omtryckning i utskottsutlåtandena av nämnda 1,480 ark i 2,000 ex. skulle kostat för tryckning, ombrytning och stilhyra minst 23 kr. pr ark eller 34,040 kronor, om allt medtagits. Men möjligen kunde motionärens syfte vunnits även med begränsning av omtryckningen till 1,000 ark eller 23,000 kronors kostnad. I båda fallen borde dock en ganska betydande övertidskostnad tillkomma. *Dessutom* skulle papperskostnad tillkomma med resp. 18,225 kronor eller 12,720 kronor samt häftningskostnad med resp. 4,070 kr. eller 2,750 kr. Det dyrare av motionärens förslag i 3:o) går alltså löst på en kostnad av resp. 56,335 kr. eller (för blott 1,000 ark) 38,470 kr., i båda fallen ökad med ett eller annat tiotusental kronor för därav föranlett övertidsarbete, ty det är föga troligt, att utskotten låta sig nöja med kortare leveranstid än den, vid vilken de nu blivit vana.

Sammanfattning.

Bortsett från mer eller mindre omtvistliga fördelar eller olägenheter av de anordningar motionären ifrågasatt, skulle *kostnaden för desamma* bliva:

för tryckning av samtliga motioner i var sitt häfte	omkring	4,500 kr.
(för enahanda anordning med Riksdagens skrivelser.....)	»	3,000 kr.)
för vidhäftning av samtliga <i>motioner</i> vid utskottsutlåtandena	»	3,950 kr.
utom <i>några tusental kronor</i> för tryckning av utlåtanden på övertid		—?—
för vidhäftning dessutom av samtliga <i>kungl. propositioner</i> till utskotts-		
utlåtandena enligt beräkning för 1912 kr. 13,516 — 3,950	eller omkr.	<u>9,550 kr.</u>

Summa kr. 21,000 kr.

utom *några tusen kronor* för övertidsarbete — allt ökning av nuvarande kostnad.

Den dyrare anordningen eller återgången till gamla tiders sed att regelbundet i utskottsutlåtandena avtrycka motioner och propositioner, skulle, *om den inskränktes till omkring $\frac{2}{3}$ av dessas sammanlagda omfång*, ytterligare öka kostnaden med omkring 25,000 kr.*), oberäknat *några tiotusental kronor* för övertid.

Till de ökade kostnader, som tryckningen av smärre propositioner och utskottsutlåtanden enligt samma principer skulle medföra, är här ingen hänsyn tagen.

Stockholm den 17 april 1913.

J. P. Velandér.

*) Denna beräkning är gjord under antagande, att tryckerierna skulle kunna hålla all stilen till propositioner och motioner stående: i den mån detta ej är möjligt, ökas kostnaden betydligt, i regel med omkring 100 %.